

6.-7.12.2018

To 6.12. klo 15
Pe 7.12. klo 19
Tampere-talon Iso sali

Tampere Filharmonia
Mikko Franck, kapellimestari
Karita Mattila, sopraano

EINOJUHANI RAUTAVAARA (1928–2016)
Angels and Visitations

JEAN SIBELIUS (1865–1957)
Luonnotar op. 70

VÄLIAIKA

HEINO KASKI (1885–1957)
Preludi op. 7 nro 1

LEEVI MADETOJA (1887–1947)
Syksy-laulusarja op. 68
III Luulit, ma katselin sua
V Lintu sininen

SIBELIUS
Sarja näytelmästä Kuningas Kristian II op. 27
I Nocturne

SIBELIUS
Lastu lainehilla op.17 nro 7 (ork. Jussi Jalas)

SIBELIUS
Var det en dröm? op. 37 nro 4 (ork. Jussi Jalas)

SIBELIUS
Finlandia op. 26 nro 7

6.12. Konsertti päättyy noin klo 16.45

7.12. Konsertti päättyy noin klo 20.45

Konsertin valokuvaus, videointi ja
muu tallentaminen on kielletty.

Suljethan matkapuhelimesi konsertin ajaksi, kiitos.

Illan kokoonpano

I-viulu

Anton Chausovskii
vuorotteleva 1. konserttimestari
Mikk Murdvee
3. konserttimestari tp.
Riikka Marttila*
Lotta Laaksonen***tp.
Lea Antola
Tatevik Ayazyan
Raimo Hannikainen
Siri Heinonen
Adriana Iacovache-Pana
Katri Nikkanen
István Szalay
Vitali Torkkeli
Kati Tuominen-Heroja
Martti Wiklund
Elias Lassfolk tp
Lev Berkovskiy tp.

II-viulu

Heidi Kuula**
Alina Petrenko*** tp.
Anna Angervo
Riitta Hallila
Antti Hannikainen
Heikki Hannikainen
Elina Kilpinen
Kirsi Korpela-Pulkkinen
Kristine Lilientale-Birzniece
Eeva-Liisa Suuronen
Pirjo Tulisalmi
Sanna Tullila
Silva Koskela tp.

Altoviulu

Mikhail Slobodjaniuk *sooloaltisti*
György Balázs*
Kimmo Kivivuori***
Heili Hannikainen
Marianne Hautakangas
Anne Korhonen
Taavi Nachtigall
Tarja-Leena Saari
Lauri Savolainen
Elizabete Sorokina
Hajnalka Standi-Pulakka
Anni Tiainen-Hammo

Sello

Joona Pulkkinen *soolosellisti*
Barbara Mussafia* tp.
Maija Juuti
Panu Saari ***
Miika Jämsä
Tuija Lamminmäki
Sampo Liukko
Elina Sipilä
Virpi Välimäki
Hanna Kilpinen tp.

Kontrabasso

Jarkko Uimonen *
Joni Armio**tp.

Juha Kleemola
Heikki Lehtinen***tp.
Pentti Huhtinen
Tuomo Kinnunen
Petri Mäkiharju
Rozaliya Pazvantova tp.

Huilu

Alexis Roman* tp.
Malla Vivolin**
Nina Johnson***

Oboe

Juha Ala**
Heikki Pöyhönen***
Kari Nikkanen

Fagotti

Aleksei Dmitriev*
Aleksandr Veryukhanov**
Emil Fuchs tp.

Käyrätorvi

Aleksi Mäkimattila *
Jouni Suuronen**
Pauliina Koskela***
Ismo Ponkala
Pasi Tiitinen
Timo Ruskeepää
Hannes Kaukoranta tp.
Alexis Routley tp.

Trumpetti

Jonas Silinskas*
Alessandro Chiavetta**
Aki Välimäki***
Tapio Kilpinen

Pasuuna

Antti Hirvonen*
Vygantas Silinskas**
Mikhail Kapustin***
Olavi Hostikka

Tuuba

Harri Miettunen*

Timpani

Tiina Laukkanen*
Péter Fodor***

Lyömäsoittimet

Jyri Kurri*
Tuomo Oravakangas***
Harri Lehtinen tp.
Niko Ronimus tp.

Harppu

Kirsti Vartiainen *
Leea Nikku tp.

Kosketinsoittimet

Ville Hautakangas * tp.

äänenjohtaja *
vuorotteleva äänenjohtaja **
varaäänentohtaja ***
tilapäinen tp.

MIKKO FRANCK

MIKKO FRANCKIN ura käynnistyi 17-vuotiaana ja siitä lähtien hän on johtanut orkestereita ympäri maailmaa niin ooppera- kuin konserttilavoilla. Vuosina 2002–2007 Franck oli Belgian kansallisen orkesterin taiteellinen johtaja. Vuonna 2006 hänet kiinnitettiin Suomen Kansallisoopperan ylikapellimestariksi ja vuotta myöhemmin hänet nimitettiin myös Kansallisoopperan taiteelliseksi johtajaksi. Näissä tehtävissä hän toimi elokuuhun 2013 saakka.

Vuonna 2015 Franck aloitti Ranskan radion sinfoniaorkesterin ylikapellimestarina ja musiikillisenä johtajana. Sopimusta on sittemmin jatkettu syyskuuhun 2022 saakka. Syksystä 2017 alkaen Franck on ollut lisäksi Orchestra e del Coro dell'Accademia Nazionale di Santa Ceciliaan päävierailija. Viime vuosina Mikko Franck on vierailut mm. Clevelandin sinfoniaorkesterin, Berliinin filharmonikoiden ja Chicagon sinfoniaorkesterin kapellimestarina sekä johtanut useita Wienin valtionoopperan produktioita. Helmikuussa 2018 Franck nimitettiin Unicefin hyväntahdon lähettilääksi.

© Heikki Tuuli

KARITA MATTILA

Suomalaisen oopperataivaan ylivoimaisesti kirkkaimpiin tähtiin kuuluvan **KARITA MATTILAN** kansainvälinen ura käynnistyi Cardiffin laulukilpailun voitosta vuonna 1983. Hän on voittanut kaksi parhaan oopperäänitteen Grammy-palkintoa, hänelle on myönnetty Ranskan kulttuurikunniamerkki ja Pro Finlandia -mitali. Debytoituaan New Yorkin Metropolitan-oopperassa vuonna 1990, Karita Mattila on kuulunut talon vakiovierailijoihin.

Kuluvan kauden ohjelmistossa hän esiintyy Francis Poulencin Karmeliittain tarinoiden prioritar Madame de Croissyn roolissa. Äskettäisiä vierailuja Mattila on tehnyt myös mm. Kurt Weillin Mahagonнын kaupungin nousu ja tuho -oopperan Begbigin roolissa Esa-Pekka Salosen johdolla Aix en Provencon festivaaleilla ja Antonín Dvořákin Rusalkassa Susanna Mälkin johdolla Pariisin oopperassa.

Nykymusiikin esittäjänä Mattila nauttii suurta arvostusta. Kaija Saariahon Mattilalle säveltämän monologioopperan Émilie hän kantaesitti vuonna 2010, syksyllä 2018 hän lauloi Plotinan roolin Rufus Wainwrightin oopperan Hadrian kantaesityksessä Toronton oopperassa. Karita Mattila on Turun yliopiston humanistisen tiedekunnan kunniatohtori ja hänen nimeään kantava palkinto nuorille suomalaisille laulajille on myönnetty vuosittain vuodesta 2000 alkaen.

Hannele Eklund

LAULAEN JA SOITTAEN KANSAKUNTIEN HUIPULLE

Harva valtio voi niin oikeutetusti juhlia itsenäisyytensä musiikin siivin kuin Suomi. Maamme klassisen musiikin taival alkoi kauan ennen itsenäisyyttä ja nousi kansainvälisille areenoille tasatahtiin kansallisvaltion kehittymisen kanssa. Merkittäviä eivät ole vain suomalaiset säveltäjät Sibeliuksesta Rautavaaraan, vaikka juhlapuheet heihin usein keskittyvät. Kenties vielä suurempi voimavara ovat suomalaiset esiintyvät taiteilijat, joista kapellimestarit ja laulajat ovat aina yltäneet vaativimmille areenoille. He ovat inspiroineet säveltäjiä ja levittäneet suomalaista musiikkia maailmalle jo yli sadan vuoden ajan.

Se, että yhä uudet muusikkopolvet saavuttavat kansainvälisen huipputason, kertoo monesta. Suomessa arvostetaan musiikkikoulutusta ja ymmärretään musiikin merkitys niin kaikkien lasten kehityksessä kuin erikoislahjakkuuksien koulutuksessa. Suomeen on syntynyt harvinaisen kollegiaalinen muusikoiden yhteisö, joka ei suhtaudu uusiin tulokkaisiin kilpailijoina (kuten Sibelius Madetojaan). Jo paikkansa ansainneet taiteilijat tukevat ja auttavat nuorempia, mistä käyvät esimerkkinä Karita Mattilan nuorille laulajille perustama palkinto ja nuoren Mikko Franckin ja jo iäkkään Einojuhani Rautavaaran harvinaisen tiivis yhteistyö.

Einojuhani Rautavaara sanoi sävellystensä syntyvän jollain tavoin mystisesti, hän koki pikemminkin saavansa viestejä kuin sommittelevansa sävelsuhteita nuottipaperille. Kansainväliseen menestykseen hän nousi aloitettuaan enkelisävellysten sarjan, josta ensimmäinen, *Angels and Visitations*, on vuodelta 1978. Teoksen taustalla on epämiellyttävä lapsuuden kokemus, kun jokin enkelin kaltainen ilmestyi Rautavaaran painajaiseen ja otti hänet niin voimakkaaseen syleilyyn, että hän luuli tukehtuvansa. Sittemmin Rautavaara selätti painajaisensa ja sai

solmittua enkeleiden kanssa rauhan. Yhteensä neljällä hänen sävellyksellään on enkeliin viittaava nimi, ja kaikkien niiden sävy on lempeä ja aavistuksen mystinen.

Enkeleiden ja näkyjen lisäksi teoksen tunnelmaan on vaikuttanut Rautavaaralle tärkeän runoilijan Reiner Maria Rilken tuotanto. Sen avulla säveltäjä ymmärsi, että jokin pelottavalta vaikuttava voi olla suunnattoman kaunista. Enkeleiden lisäksi Rautavaara koki nuoruudessaan painolastiksi Sibeliuksen, kuten niin moni suomalainen säveltäjä. Sibeliuksen arkunkantajaksi päässyt Rautavaara harhaili aikansa dodekafonian viidakoissa, kunnes löysi 70-luvulla omaperäisen sävelkielen ja vapautui mestarin varjosta teoksessa *Angels and Visitations*, jossa häivähtää Sibeliuksen kuudes sinfonia.

Sortavalassa syntynyt pianisti ja säveltäjä **Heino Kaski** ei saanut paikkaa korkeimman kaapin päällä, mutta hänen haikean romanttinen musiikkinsa tuo raikkaan tuulahduksen suomalaisen musiikin juhla-konserttiin. Kaski keskittyi tuotannossaan pienenmuotoisiin sävellyksiin, joista tunnetuimmat ovat pianoteoksia. Yö meren rannalla ja Pankakoski ovat sävellyksiä, jotka soivat aina radion toivekonserteissa. Rakastetuin Kasken sävellyksistä on joululaulu *Mökit nukkuu lumiset*.

Preludi orkesterille on säveltäjän varhaisimpia teoksia vuodelta 1912. Kasken elämä liittyy poikkeuksellisella tavalla Sibeliukseen: hän oli ensinnäkin yksi harvoista, jolle Sibelius suostui antamaan sävellystunteja, minkä lisäksi Kaski kuoli täsmälleen samana päivänä kuin Sibelius ja jäi tuona päivänä kiistatta mestarin varjoon.

Köyhässä kodissa Oulussa syntynyt **Leevi Madetoja** oli ikäluokkansa lupaavin ja menestynein säveltäjä,

joka sai jopa Sibeliuksen pelkäämään, että hänen musiikkinsa unohdetaan. Madetojan väkevä pohjalaisuus huipentui oopperassa Pohjalaisia, joka on ansaitusti noussut kansallisoopperan asemaan Suomessa. Madetoja suoritti kansalaisvelvollisuutensa keräämällä kotiseutunsa kansanmusiikkia, jonka vaikutus säveltäjän melodioihin ja rytmeihin oli pysyvä. Kansallisromantiikan ulkopuolelle Madetoja ylsi kiinnostuessaan Krishnamurtin teksteistä, japanilaisesta kulttuurista ja aikansa psykologiasta. Kuoleman puutarha, Mestarin jalkain juuressa ja baletti Okon Fuoko laajentavat kuvaa Madetojasta säveltäjänä. Tärkeintä musiikissa oli Madetojan mielestä ”salaperäinen ja rajaton kauneus”.

Madetojan laulut ovat hänen laajan tuotantonsa parhaimmista. Niistä 45 on syntynyt hänen vaimonsa L. Onervan runoihin. Avioliitto oli tunnetusti myrskyisä. Siihen toivat draamaa kummankin päihdeongelma ja sitkeä kolmas pyörä Eino Leino, joka asemastaan huolimatta säilyi säveltäjän ystävänä ja työtoverina.

Molemmat konsertin laulut on sävelletty Onervan runoihin ja julkaistu laulusarjassa Syksy vuonna 1930. Haikeus, lähtö ja luopuminen ovat vahvasti näiden Madetojan viimeisten yksinlaulujen tunnelmassa, tosin vähiten ikaikaiseen satuun viittaavassa Lintu sinisessä. Siinä linnuksi taiottu prinssi pääsee salaa tapaamaan vangittua prinsessaa. Luulit ma katselin sua on Onervan runona saanut nimen Haavekuva. Se on tulkittu pariskunnan vuoropuheeksi. Asetelma onkin ainutlaatuinen, kun vaimon avioliittoa kuvaavasta tekstistä syntyi puolison säveltämä laulu.

Jean Sibeliuksen laulutuohtanto on suurenmoinen. Se on paitsi laaja, myös harvinaisen monipuolinen ja sisältää lukuisia persoonallisia ratkaisuja, joissa

säveltäjä taitavasti vangitsee valitsemansa tekstin ytimen musiikiksi. Onneksaasti Sibeliuksen uran aktiivivaiheessa Suomessa oli useita kansainvälisiä sopraanoja, tunnetuimpina Aino Ackté ja Ida Ekman, joita varten monet lauluista syntyivät. Säveltäjä olisi varmasti tyytyväinen tietäessään, että Acktén ja Ekmanin jälkeen suomalaisten kansainvälisten sopraanojen ketju on jatkunut katkeamattomana, ja niin hänen laulunsa pysyvät ohjelmistossa muulloinkin kuin itsenäisyyspäivän juhlakonserteissa.

Luonnotar on alkukantainen, panteistinen draama, suorastaan fantasia ellei peräti konsertto taitavalle ja heittäytymiskykyiselle sopraanolle, sävelletty Aino Acktéille vuonna 1913. Se kertoo Kalevalan sanoin, välillä pelkkiin vokaaleihin turvautuen, maailman syntymisen. Voimmekin unohtaa alkuräjähdyksen ja seitsemän päivän urakan, sillä maailma syntyi niin, että sotka muni munan luonnottaren povellet, ei kovin uhkealle, koskapa muna siitä lipesi särkyen ympäriinsä niin, että sen kappaleista syntyivät taivas, kuu ja tähdet.

Näin itsenäisyyspäivän kunniaksi on muistutettava, että luonnottaret ovat suomalaisessa mytologiassa melko määrittelemättömiä henkiolentoja. Tiedot heidän ulkonäöstään ja tehtävistään vaihtelevat kovasti: Ilomantsin ja Kiteen seudulla luonnotar oli lihava akka, joka synnytti tauteja ja vaivoja, kun taas Kesälahdella ylistettiin hänen kapeaa varttaan, kauneuttaan ja kudontataitojaan.

Ilmari Kiannon runoon sävelletty Lastu lainehilla tavoittelee yksinkertaisen kansanlaulun tyyliä. Laulussa voi rytmikkään säestyksen kuvitella aaltojen liplatukseksi. Teksti kertoo kansamme mielentilasta ja sosiaalisista taidoista kaiken oleellisen. Kun aallot tuovat suomalaisen tytön rantaan

lastun, tuo ”pieni pilske” tarkoittaa, että jossain lähistöllä on toinen suomalainen, nuori mies, joka veistelee venettä tullakseen kosimaan. Olemmehan kaikesta huolimatta optimistinen kansa.

Huikkea pienoisdraama *Var det en dröm* (Untako vain) on syystäkin Sibeliuksen esitetyimpiä yksinlauluja. Valtavalla väkevyydellä se pureutuu J. J. Wecksellin runoon, joka tuo suomenruotsalaista synkkyyttä kansalliseen sielunmaisemaan. Laulussa muistellaan elämän suurinta rakkautta, joka on jo päättynyt eikä enää tunnu todelliselta. Harvoin on kukaan säveltäjä tiivistänyt yhtä tehokkaasti ihmisen tuskan ja muistojen ihanuuden samaan musiikkiin. Laulu on omistettu Ida Ekmanille, ja ojentaessaan sen lempisopraanolleen säveltäjä totesi: ”Kas tässä kaunein lauluni”.

Sibelius sävelsi näyttämömusiikkia määrällisesti enemmän kuin sinfonioita, jos tahteja lasketaan. Näytelmiin syntynyt musiikki koostuu lyhyistä tunnelmapaloista, pienistä helmistä, ohikiitävistä tehosteista ja kokonaisista mestariteoksista, kuten *Valse triste*. Tänäään kuultava *Nocturne* on noussut yleisön suosikiksi jo unohdetusta Adolf Paulin historiallisesta näytelmästä *Kuningas Kristian II*, joka esitettiin Helsingin Ruotsalaisessa teatterissa helmikuussa 1898. Näytelmässä *Nocturne* kuultiin ensimmäisen ja toisen näytöksen välissä, joten se on käytännön sanelemaa kulissien siirtelymusiikkia. Samasta näytelmästä tunnemme myös juomalauluksi muuttuneen *Musetten* (”Minä menen Kämppiin takaisin”), jota itsenäisen Suomen juhlijat voivat laulaa myöhemmin tänään.

Konsertti huipentuu luonnollisesti Finlandiaan. Se on syntynyt helmikuun manifestin jälkitunnelmissa eri tekijöiden kirjoittamaan kuvaelmaan, jossa kerrottiin fantasian keinoin itsenäisyydestä haaveile-

van Suomen kansan historia. Kuudes ja viimeinen kuvaelma oli Eino Leinon käsialaa ja nimeltään Suomi herää. Siinä kukkii jälleen suomalainen optimismi: vielä me nousemme, vielä me olemme kansa Euroopan huipulla. Ja mikä olikaan se asia, jonka varaan kuvaelma musiikin lisäksi rakensi suomalaisen tulevaisuuden? Tietenkin teknologia. Höyryveturin mahtava puhina ja vähitellen kiihtyvä lähtö on kuvattu Finlandiassa. Ja sitähän se lastu laineillakin jo ennusti, että teknologia ja ”connecting people” on Suomen kansan salainen ase.

Minna Lindgren

Pe 14.12. klo 19
Tampere-talon Iso sali

KANSALLISROMANTIikkaa JA VENÄLÄISIÄ NUKKEJA

Klaus Mäkelä, kapellimestari
Elina Vähälä, viulu

Melartin: Sinfonia nro 5
"Sinfonia brevis"
Korngold: Viulukonsertto
Madetoja: Elegia
Stravinsky: Petruška

Liput 27/20/12/6 €
Teokset tutuiksi -tilaisuus klo 18
Tampere-talossa, vapaa pääsy
Konsertissa on Lapsiparkki
3-12-vuotiaille klo 18.30 (6/8 €)

Konsertin arvioitu päättymisaika on klo 21.30

TAMPERE FILHARMONIA

**Orkesteriklassikoiden
keväässä
elokuvamusiikkia
ja huippuvierailuja**

Lue lisää www.tamperefilharmonia.fi

LIPUT MYNNISSÄ NYT

Tampere-talon lipunmyynti,
Kulttuurimyymä Aplodi ja www.lippu.fi

TAMPERE FILHARMONIA

Ke 19.12. klo 19
Tampere-talon Iso sali

ENGELBERT HUMPERDINCK:

HANNU JA KERTTU

Grimmin satuun perustuva joulunajan saksalainen klassikko-ooppera nähdään lyhennettynä, suomenkielisenä ja tunnelmallisesti visualisoituna konserttiversiona. Suomenkielinen tekstitys.

Jonas Rannila, kapellimestari

Rooleissa: **Essi Luttinen**, Hannu,

Kaisa Ranta, Kerttu,

Päivi Pylvänäinen, Äiti/Noita,

Juha Kotilainen, Isä,

Linda Urbanski, Kastekeiju/Nukkumatti

Tampereen Oopperan lapsikuoro,

valm. **Jouni Rissanen**

Varaa liput orkesterin syyskauden päätös-
tapahtumaan ja uppoudu sadun maailmaan.

Väliajalle tarjolla jouluisia herkkuja edulliseen hintaan!

www.tamperefilharmonia.fi/konsertit

Liput 27/20/12/6 €

Ikäsuositus vähintään 5 vuotta

Konsertissa on Lapsiparkki

3-12-vuotiaille klo 18.30 (6/8 €)

TAMPERE FILHARMONIA